

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

שעור מורינו הרב יהודה גנס שליט"א שבת הגדול (צו) תשע"ב:

בס"ד

אז "שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול מפני הגנס שנעשה בו – שצננה שיאלו ישראל ממאריס היה עשרה בניסן זיוס שבת ולקחו כ"א מישראל שה לפסחו וקשרו בכרעי המטה ... והמאריס ראו זה ושאלו למה זה לכם והשיבו לשטנו לשם פסח ... והיו שניהם קהות ... ולא היו רשאים לומר להם דבר". [ש"ע ומ"צ ריש סי' ת"ל]
ובצ"ח גם תמה מדוע נקבעה שבת לזכר נס זה, ולא נקבע י' בניסן ואף כשיואל צימות החול לזיון נס זה.
וישצ הב"ח לאס היה נקבע י' בניסן לזכר נס זה היה מקום לחשוב שמיחידים את היום לזכר נס קריעת הירדן שנעשה אף הוא צ" בניסן ולא לזכר נס זה, ועל כן יוחדה דוקא שבת שקודם פסח לזיון נס זה.
בן שמא יצ ליישצ בצופן נוסף, להנה ידוע וצסס הגר"א ע"פ הוזהר² שעיקר נס מאריס היה הנחון על שרו של מאריס, והגס למטה הינו בתולדה מנס זה וכמו שהביאו מהוזהר שזה נרמז במקרא "סוס ורוכבו רמה ציס", שהרוכב על הסוס הוא שרס של מאריס המונהגים על ידו, וע"ז נאמר "ובכל אלוהי מאריס אעשה שפטים".
וא"כ שורש הגאולה התחיל שצבת, שאז התחילו ישראל להראות את נחונם על מזל טלה שמאריס מושפעים ממנו.
ג' והנה לנו אומריס בקבלת שבת "לקראת שבת ... כי היא מקור הברכה".³ ויחנן א"כ שדוקא שצבת הותחלה גאולת מאריס, להראות ששורש הגאולה נעשה כבר שצבת והנעשה אחר"כ במשך השבוע הוא בתולדה מהנעשה שצבת.
על כן אף אנחנו מיחידים דוקא את השבת שקודם הפסח שהיא שורש קדושת הפסח שתבוא במשך השבוע.

בדיני הפסח שחל בשבת

כשפסח חל בשבת יש להקדים את כל ההכנות ביום ו', משום שהרבה דברים שבכל שנה אפשר לעשותם בליל הסדר א"א לעשותם השנה שליל הסדר הינו בשבת.

א] והנה אם שכח אדם להכין את הזרוע והביצה מבעוד יום פשוט שאינו יכול לצלותם בשבת.⁴ ולקיום תקנת חז"ל לשים על שלחן הסדר ב' תבשילין [לזכר הפסח והחגיגה הנאכלת עמו] יכול ליקח ב' תבשילין אחרים [כגון ב' חתיכות בשר], דמעיקר הדין אין חובה לקחת דוקא זרוע וביצה, אלא שנהגו בהם [הזרוע זכר לזרוע הנטויה, וביצה משום אבלות על החרבן וחוסר קרבן פסח].
ומסתבר שיכול לקחת ב' תבשילין מאותו המין וא"צ שהם יהיו ממינים שונים, כשם שהפסח והחגיגה היו מאותו המין.⁵
ב] מי המלח לכתחילה יכנס מבעוד יום, ואם לא הכין יקח חומץ לצורך הטיבול, או⁶ יכין מי מלח מעט [היינו הנצרכים לצורך הלילה] ובתנאי שלא יהיו מי מלח עזים, דהיינו ב' שלישי מלח ושליש מים.⁷
[ומבואר א"כ מדברי הפוסקים דבי"ט שחל בחול מותר לכתחילה להכין מי מלח, ועיין בהערה⁸].

¹ בספר הפרדס מבוארים הדברים יותר שהיכם הקב"ה במעיהם באופן שלא יכלו לומר דבר, עיי"ש.

² עיין הגדת חיי אדם בשם הגר"א.

³ מקור הדברים מתיקוני זוהר [הנדפס בסידורים], וע"ע דברות משה בהערות לשבת י', שביאר שזהו מה שנאמר על שבת "מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה וכו'", יעו"ש.

⁴ אם יכול לצלותם ע"י גוי [באופן שאין בו משום בישולי גוים], והנה את הזרוע שרגילים לקחת זרוע שאינה מבושלת ולצלותה, שבצלייתה בשבת יש משום איסור תורה, פשיטא שאסור לצלות לצלותה בשבת אף ע"י גוי.

⁵ ולגבי הביצה שרגילים לקחת ביצה מבושלת ולצלותה, הנה משום איסור צלי אחר בישול יתכן שלענין אמירה לגוי אפשר לסמוך על הסוברים שאין צליה אחר בישול, ומ"מ פשיטא שיש בזה איסור מדרבנן עכ"פ משום חזרה, וצ"ע א"כ אם שייך להתיר משום שבות דשבות לצורך מצוה. ומסתבר לכאן דכיון שאת עיקר תקנת חז"ל יכול לקיים אף בתבשיל אחר אין כאן סיבה מספקת להתיר שבות דשבות.

⁶ ולבן תימא הלא החגיגה היתה חייבת להיות צלי וכדו' כעין הפסח.

⁷ במ"ב כתב שיעשה כן אם אין לו חומץ, ולכאן ל"ד הוא, שההיתר לעשות מי מלח מעטים הינו היתר גמור, וצ"ע.

⁸ ע"פ מ"ב סי' תע"ג ס"ק כ"א.

⁸ לכאן צ"ע בזה, דהנה בטעם האיסור למלוח או להכין מי מלח נחלקו רש"י והרמב"ם [וכמובא בפוסקים ריש סי' שכ"א], דלרש"י טעם העיבוד משום דמחזי כמעבד ולרמב"ם משום דמחזי כמבשל.

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

ג] לכתחילה יוסיף את היין לחרוסת מבעוד יום ובאופן שעדין תשאר סמיכה [כתקנת חז"ל⁹ להסמיך החרוסת זכר לטיט] ולא יעשה כן בשבת משום איסור לישנה¹⁰, ואם לא עשה כן בשבת יוסיף היין בשבת, ובתנאי שיעשה בלילה רכה וישנה אין באופן הנתינה [יתן היין ואח"כ החרוסת] והן באופן הגיבול¹¹ [שיערב שתי וערב¹² ולא כדרכו].

ד] כידוע נחלקו האחרונים בדין השיעורים, האם לחשוש שנתקטנו הביצים בזמננו או לא, ונ"מ גם לשיעור רביעית האם שיעורה כביצה וחצי של זמננו או כג' ביצים של זמננו, ואכ"מ. והנה המ"ב¹³ הכריע דלענין דא' יש להחמיר ובדרבנן אפשר להקל. ולפי"ז בעלמא דד' כוסות אינם אלא מדרבנן¹⁴ למ"ב אפשר להקל ולקחת כשיעור הקטן. ואמנם כשפסח חל בשבת שבכוס הראשונה מקיימים גם מצות כוס קידוש של שבת¹⁵ יש להחמיר ולקחת עכ"פ לכוס זו כשיעור הגדול.

ה] הנה בי"ט אסור להזמין גוי¹⁶ שמא ירבה בשבילו [וכמבואר בשו"ע סי' תקי"ב]. ויש לעיין בי"ט שחל בשבת האם יש להחמיר בזה, דהלא כאן לא שייך טעם זה, דהלא אף לעצמו אין הישראל עושה מלאכת אונ"נ, או שמא נימא דלא פלוג.

ו] ועיין בס' שש"כ¹⁷ בשם הגרשז"א שיש להקל בזה. גם לענין מוקצה קי"ל דבי"ט מחמירים יותר בדיני מוקצה ואסרינן אף מוקצה דנולד [כגון לטלטל קליפות שנשתנה יעודם משומר מאכל אדם למאכל בהמה] וכמבואר ברמ"א¹⁸.

ויש לעיין בדין י"ט שחל בשבת האם מחמירים בכה"ג, דהלא טעם חומרא זו הוא כדי שלא יבואו לזלזל בי"ט וכאן דיש בי"ט אף משום חומר שבת לא יבואו לזלזל בי"ט, או דלאחר שכך תיקנו את דיני מוקצה די"ט, וכי משום שנוספה בו קדושת שבת יהיו דיניו קלים מבכל י"ט¹⁹.

ובס' שש"כ²⁰ הביא שנחלקו האחרונים בדבר, [שהרי"ח מבגדד בעל הבן איש חי" בשו"ת רב פעלים נקט להקל בזה ומאידך האור שמח החמיר בזה, והכריע שם להקל בזה, עיי"ש].

ויש להעיר בזה, שמדברי הגר"א בביאורו סו"ס תקפ"ח מבואר דנקט בפשיטות²¹ להחמיר בזה וכדברי האו"ש, ולכא' לאחר דברי הגר"א המפורשים בנידון, ודאי דלמעשה יש להחמיר בזה.

בדין אכילת חמץ וקטניות באסרו חג פסח שחל בשבת

והנה לכא' לרש"י הלא אף בי"ט אסור לעבד וא"כ מ"ט שרי להכין מי מלח בי"ט. ושמא מכיון שע"כ יש להתיר מליחת בשר הנשחט בי"ט לצורך אונ"נ לא גזרו על איסור מליחה בי"ט. ועדין יש לעיין בזה, דהלא אף לענין בישול קי"ל [לרמ"א ריש הל' י"ט] דיש לבשל מעי"ט מאכל שאינו מפיג טעמו כלל, וא"כ מדוע מה"ט אין חובה להכין את מי המלח מבעוד יום [ואף להרמב"ם דהוא משום מיהזי כמבשל], ושמא לא חשו להכין מבעו"י אלא דברים שיש בהם סרך מלאכה דא' ולא במליחה דלכו"ע אינה אלא מדרבנן, וצ"ע.⁹ פסחים קטז..

¹⁰ ע"פ מ"ב סי' תע"ג ס"ק מ"ח ובסי' שכ"א ס"ק ס"ח ושם בשעה"צ. ובקו' איגרתא חדא [להגר"ש דבלצקי] תמה מ"ט לא ימתין לכתחילה ויעשנה רכה קודם אכילת המרור, וירויח שתהא עבה כדינה בעת אמירת ההגדה, עיי"ש. אולם למ"ש שם השעה"צ לכא' ל"ק כלל, דס"ל דצריך שתהיה עבה לכתחילה אף בשעת טבילת המרור בה, וע"כ אין לעשותה לכתחילה רכה.

¹¹ ולדעת החזו"א [סי' נ' ס"ק ה'] די בשינוי בסדר הנתינה. ¹² עיין חזו"א [שם ו'] שבמקום שצריך לערב שתי וערב יש להוציא הכף מן המאכל בין השתי לערב וכו'.

¹³ סי' רע"א סי"ג בבה"ל. ¹⁴ אף הכוס הראשונה שהינה כוס של קידוש הינה מדרבנן למש"כ במ"ב [רע"א סו"ס ק"ב] שבי"ט לכו"ע מצות קידוש אינה אלא מדרבנן.

¹⁵ די"א דקידוש על היין מדא', וגם לחולקים עכ"פ עיקרו מדא' וכמש"כ בבה"ל שם. ¹⁶ וה"ה מי שאינו שומר תו"מ ואינו בגדר תינוק שנשבה.

¹⁷ פכ"א הערה כ"ג. ¹⁸ סי' תצ"ה ס"ד.

¹⁹ ופשוט דל"ד לנידון הנ"ל לגבי להזמין גוי, דשם הוא איסור לא לעשות פעולות שיגרמו חילול י"ט ובשבת אין מקום לאיסור זה, אבל כאן הוא טעם עקיף מדוע תיקנו את דיני מוקצה די"ט באופן חמור מבשבת, אבל סו"ס כ"ה הם דיני מוקצה די"ט. [ועיין בהערות לס' שש"כ שם כעין זה בשם הגרשז"א].

²⁰ פכ"א סעי' ח' ושם בהערות ס"ק כ"ג. ²¹ ומש"כ שם בשש"כ שהוא חידוש של בעל הדמשק אליעזר שם אינו מובן, עיי"ש.

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

א] בדין אסרו חג פסח החל בשבת [בא"י] והביא גוי חמץ לישראל במתנה בשבת²² דנו האחרונים האם מותר לישראל לאכול ולטלטלו, או שמכיון שבכניסת השבת היה החמץ אסור לישראל [מדין ספיא דביה"ש ותוספת יו"ט] אמרינן מו דאתקצאי לביה"ש אתקצאי לכולי יומא. כמו כן יש לדון לענין קטניות לבני אשכנז בשבת זו, וה"ה לענין שרויה למקפידים לא לאכול שרויה בפסח.

והנה לענין קטניות ושרויה פשיטא שמותרים בטלטול, דהלא ראויים לבני ספרד או לאוכלי שרויה. ומ"מ צ"ע לענין אכילתם, למ"ש התו' [שבת מ"ז: ד"ה לחד תירוצא וכן נקט הרשב"א שם], דדבר שנאסר באכילה רק על אדם אחד [כגון שנדר ממנו], אף שמותר בטלטול מ"מ אסור באכילה לאדם זה. ב] והנה בתו²³ ייסדו שלא אמרינן מוקצה מחמת יום שעבר²⁴, וע"פ דבריהם כתב בשו"ת רעק"א [סו"ס ה'] דאין איסור מוקצה בחמץ בשבת זו²⁵. וכעין זה כתב בחזו"א²⁶ לענין שרויה בחו"ל בשמיני של פסח שחל בשבת לנוהגים בו איסור כל השבוע ונוהגים בו היתר בשמיני שאין כאן משום מוקצה דהוי מוקצה מחמת יום שעבר וכנ"ל, עיי"ש.

ג] ואמנם דברי התו' אינם מוסכמים ובריטב"א ובר"ן²⁷ נחלקו עליהם²⁸, גם בשער המלך²⁹ ייסד שלא הקילו התו' אלא בדברים שנאסרו ביום שעבר מדרבנן ולא בדברים שנאסרו מדאו', ולדבריו עכ"פ בחמץ יש להחמיר בשבת זו.

ד] ואולם עיקר הנידון בזה צ"ע לכאו', דהלא קי"ל דל"א מוקצה מחמת איסור אא"כ דחייה בידיים³⁰, וכדקי"ל³¹ שהשוטט לחולה בשבת אף אם היה בריא מבעו"י מותר לבריא לאכול, ולא אמרינן ביה מגו דאתקצאי לביה"ש וכו'. וא"כ לכאו' ה"ה בנידון דידן.

ה] ומצאתי בספר מקראי קודש³² שהקשה כן הרה"צ ר"ש תפלינסקי להגרצ"פ, והשיב לו של"א הכי אלא בדברים שלא נאסרו אלא מחמת שבת, אבל חמץ או קטניות שנאסרו מחמת הפסח ולא מחמת שבת או י"ט, אמרינן בהו מוקצה אף בכה"ג.

ולענ"ד אינו מובן חילוק זה, מה לי איסור שבת וי"ט מה לי איסור מחמת פסח. ובשלמא לענין חמץ י"ל דכיון שבכניסת היום הוי איסור הנאה וכעצים ואבנים מיקרי שפיר שבאה הכנתו בשבת³³, אולם לגבי קטניות וכדו' מה בינם לשאר מוקצה מחמת איסור שלא דחייה בידיים³⁴, וצ"ב.

²² בלוח א"י להגרימ"ט כתב חמץ שמכרו לגוי ודאי אין לאכול בשבת [משום איסור גזל עכו"ם]. ולדבריו כיום שהורגלו לכתוב בשטרות מכירת החמץ שמוכרים אף חמץ שלא במקומות שיועדו למכירה המוצא חמץ בביתו בפסח יאסר עליו לשרפו, וצ"ע.

²³ ביצה ד. סוכה י:.

²⁴ בטעם הדבר דל"א מוקצה מחמת יום שעבר כתב בקו"ש [ביצה פ"ק ס"ק] דהוא משום דעתיד להיות מותר והו"ל גמרו בידי אדם, אלא דייסד בדבר האסור בביה"ש אין היתר משום גמרו בידי"א, אלא דבמוקצה מחמת יום שעבר כלפי שמיא גליא שבאמת אינו אסור [אלא שהאדם נוהג בו איסור מחמת חוסר ידיעה אם זמן שייך ליום הקודם או שלאחריו], עיי"ש.

וצל"ע הלא מחמת דין תוספת אסור הדבר בודאות בביה"ש ולא מחמת ספק, וצ"ב. וע"ע בשו"ת מנחת שלמה [ח"א, דבריו על מקרר ששבת כל ביה"ש האם נאסר לפתחו כל השבת] שהאריך להקשות על דברי הקו"ש וביאר דבאמת גם בדבר האסור בביה"ש ישנו להיתרא דגמרו בידי אדם, אא"כ הינו מוקצה בביה"ש, וזהו שייסדו התו' דאם איסורו של הדבר הינו מחמת יום שעבר אינו בגדר מוקצה, וכדבריו כתב גם בקה"י ביצה סי' ב'.

²⁵ ואדרבה פשיטא ליה לרעק"א דאין איסור מוקצה בחמץ בשבת אסור חג, והוכיח מזה כדברי התו', עיי"ש.

²⁶ או"ח סימן מ"ט ס"ק ט"ו.

²⁷ סוכה מ"ו:.

²⁸ ועיין בבה"ל סי' תרס"ה ס"א ד"ה אתרוג שכתב בביאור הדין שאתרוג מותר בשמיני שהוא משום דל"א מוקצה מחמת יום

שעבר, ומשמע קצת דס"ל כתו' לדינא ולא כריטב"א והר"ן שם שביארו דין זה באופן אחר, יעוי"ש.

²⁹ פ"א מהל' י"ט הכ"ד. וע"ע מנחת שלמה תנינא סי' י"ז שכתב שהאחרונים נחלקו על השעה"מ.

³⁰ ואין לומר דדחייה בידיים בזה שביטל את החמץ, דהלא מיירי בחמץ של גוי שלא ביטלו מעולם.

³¹ שו"ע סי' ש"ח ס"ב.

³² פסח ח"ב ס"א.

³³ ותתיישב בזה תמיהת השעה"מ על דברי התו' ביצה ו' שכתבו שבהמה שהיום הח' ללידתה חל בי"ט אסורה בשחיטה משום דבביה"ש לא היה אפשר לשחטה, ותמה שם הלא הוי מוקצה מחמת יום שעבר [ועיין ח"י רע"א שם ובקה"י ביצה סי' ב'].

ולהנ"ל י"ל דמכיון דבביה"ש עדין לא יצאה מכלל נפל א"כ ע"כ באה הכנתה בי"ט.

³⁴ ולפי"ז אין התמיהה אלא על לוח א"י [וכן בשו"ת ציץ הקודש] שציידו להחמיר בקטניות אולם רע"א הלא לא דן אלא על

חמץ.

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

[ו] ואמנם לכאור' מטעם אחר היה מקום לדון שא"א להתיר כאן מחמת מוקצה מחמת איסור שלא דחייה בידים. ³⁵ כתב דהא דשרי מוקצה מחמת איסור שלא דחייה בידים, הוא משום שהאדם יושב ומצפה קצת שמא יחלה חולה בשבת, וע"פ זה כתב בדרישה דאם שחט האדם בשוגג אסור מחמת מוקצה, דלגבי זה לא ישוב וציפה כלל.

ויש לדון א"כ, דאם בזמן ביה"ש לא היתה שום אפשרות שיותר הדבר לא יהיה כאן את ההיתר הנ"ל, דלאחר שבביה"ש הוקצה לחלוטין שוב נימא מגו דאתקצאי וכו'.

[ז] אלא דהנה ביה"ש שחל אחר השבת מותר בודאי לבשל אף דברים שאינם ראויים לאכילה חיים ולשחוט וכו', ול"א מגו דאתקצאי וכו', וע"כ או שמותר משום דל"א מוקצה מחמת יום שעבר או משום דהוי מוקצה מחמת איסור שלא דחייה בידים, ומה"ת להחמיר בקטניות יותר מהם, וצ"ע.

[ח] והנה באור שמח כתב מטעם נוסף להתיר בחמץ ע"פ מה דקי"ל³⁶ שאין הכן בשל גוי, דהיינו שדבר שהיה בכניסת היום אצל הגוי אינו נאסר באיסור מוקצה, דלגבי הבעלים הגוי הכל מוכן, ותמה על רע"א שלא התייר אלא משום דל"א מוקצה מחמת יום שעבר.

אולם בלוח א"י כתב שאין להתיר מטעם זה, די"ל דלא נאמר כלל זה אלא במקום שאין הדבר אלא מחוסר הכנה, אולם במקום שלישראל הדבר אסור מדינא בכניסת היום סו"ס לא באה הכנה אלא בשבת, ועיין.

[ו] והנה בשו"ע³⁷ הובא די"א דבתשיעי של סוכות [בחו"ל] אם חל ביום א' אין להנות מהאחרון [אף דבעלמא בתשיעי מותר ליהנות ממנו], משום הכנה [דאם יהנה ממנו יתברר שכשיצאה שבת ופקע איסור מוקצה ממנו הוכן ליו"ט ונמצא ששבת הכינה ליו"ט]. וכעין זה כתב בשו"ע³⁸ שאם חלה שבת באסרו חג סוכות נהגו שלא להנות מן הסוכה משום הכנה. [ועיי"ש במ"ב דמעיקר הדין קי"ל דלא כשיטה זו אלא³⁹ שנהגו להחמיר בהכי, ובמקום הצורך יש להקל].

ויש לעיין דלשיטה זו י"ל דמשום הכנה אין לאכול קטניות וכדו' בשבת, דנמצא שהוכנו לשבת עם יציאת י"ט.

אלא דשוב יקשה איך מבשלים דגים וכדו' ביה"ש שאחר שבת ולא חיישינן להכנה, וע"כ צ"ל דאין איסור הכנה אלא בדברים שהיה בהם איסור מוקצה, שכשפקע איסור מוקצה נמצא שבאה הכנה עם יציאת היום, אולם בדברים שלא הוקצו אלא דאיסורא רביע עליהו כשפקע איסורם מותרים⁴⁰.

[ז] ויש לעיין למה שנתבאר דשרי לאכול קטניות בשבת זו, האם מותר לבשל לצורך שבת בשביעי של פסח [ע"י עירוב תבשילין], דלכאור' י"ל דנימא הואיל ואי מיקלעי ליה אורחין מבני ספרד חזו להו ושרי לבשלם ביה"ט.

אולם בשו"ת כנה"ג כתב לאסור בזה ע"פ מש"כ הרמ"א [בשם מהרי"ו] שהמתנה ביה"ט אסור לו לבשל לאחרים, שמכיון שאסור לו לבשל עבור עצמו אסור קלו לבשל אף עבור אחרים, עיי"ש.

ואמנם מלבד שעל עיקר הדין תמהו האחרונים, [ועיי"ש במ"ב שכשאין לו מי שיבשל יש להקל בזה], הלא מסתבר שלא החמיר במהרי"ו אלא במי שאינו יכול לאכול כלל דהוי כמי שלא הניח ערוב, אולם א"צ לדון על כל מאכל האם יכול לאכול את מאכל זה. [ועיין שו"ת ציץ הקודש סי' ל"ה שהאריך בזה].

ובשו"ת הלכות קטנות כתב לאסור לבשל מטעם אחר, דיש לחשוש שמא יבוא לאכול ממנו. [ויכשל באיסור קטניות, דלאחר שקיבלו אבותנו לאסור הוי לדידן כנדר], ועיי"ש בשו"ת ציץ הקודש בסוה"ס שהוכיח כדבריו שיש להחמיר בזה, וצ"ע לדינא.

מסקנת הדברים : מעיקר הדין בשבת אסרו חג פסח מותר לאכול חמץ שהובא לישראל במתנה ע"י גוי, ומ"מ יש מקום להחמיר בזה מכמה טעמים, וכמשנ"ת.

ובלוח א"י כתב שראוי להחמיר ולא לאכול אף קטניות וכדו', וכתבתי שלענ"ד קשה להבין את טעם חומרא זו. [שוב מצאתי בשו"ת מנחת שלמה⁴¹ שכתב שאין להחמיר אלא בחמץ ולא בקטניות וכדו'.]

ומ"מ לבשלם ביה"ט [או אפי' בחוה"מ פסח] יש מקום לאסור, וכמשנ"ת.

³⁵ ריש סי' שי"ח.

³⁶ סי' ש"י ס"א ברמ"א, שו"ע סי' תצ"ז סט"ו ובסי' תצ"ח ס"ג.

³⁷ סי' תרס"ה ס"א.

³⁸ סי' תרס"ז ס"א.

³⁹ סי' תקכ"ז ס"כ.

⁴⁰ ועיין חזו"א סי' מ"ט ס"ק י"ד ט"ו, וכנראה שזהו גם ביאור דבריו, עיי"ש.

⁴¹ חלק ב'.

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

"והמנהג לומר במנחה ההגדה מתחילת עבדים היינו עד לכפר על כל עוונותנו ... [רמ"א סו"ם ת"ל בשם ספר מנהגים
[מנהגי פולין] להר"א מטירנא].
ובזה"ל שם כחב ע"פ הגר"א לתמוה ע"ז דהל"א אמרינן בהגדה יכול מצעוד יום וכו'.
ושמעתי מאאמו"ר זישוב דברי הרמ"א שאין כונתו שיש מקום להקדים את אמירת ההגדה, אלא לאמרה בתור התכונות
ולמידה לליל הסדר.
[וכדאיתא בראבי"ה ובמהרי"ל שמנהג אשכנז הוא שהרב לומד עם הגערים בשבת זו את ההגדה].
ויש לעורר על פי זה שמלבד הכנה גדולה שעושים ישראל לפסח צדיעור החמץ והכנת המצה וכו' יש להתכונן בעיקר
לעבודת הל"ב המוטלת עלינו בליל הסדר להכיר את חסדיו יתברך ולשבח ולהודות עליהם.
ויה"ר שנזכה להגיע לחג בהכנה הראויה ונזכה שיקוים בנו מאמר הכתוב "כימי אלתך מארץ מצרים אראך נפלאות"
בב"א.